Inskrift:

ali · auk · karli · risþu · stin · þansi · stin · þansi · iftiʀ · firistin · faþur · sin · miuk · kuþan þikn
5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60 65

Ali (Alli) ok Karli restu sten þannsi æftiʀ Frøsten, faður sinn, miok goðan þegn.

»Åle (Alle) och Karle reste denna sten efter Frösten, sin fader, en mycket god tägn.»

Till läsningen: Före 1 **a** finns intet säkert spår av sk. R. 4 har svag bst. R. 9 har av Torin lästs **u**. Skillnaden mellan **u** och **r** är stundom på stenen mycket liten, dock är den utpräglad i r. 51 och 52. Då r. 9 kan läsas **r**, och detta ger ett i Västergötland välkänt namn, torde **r**-läsningen vara den riktiga. T. v. om r. 10 finns intet spår av bst, runan har säkert varit **l**. Mellanleden i 14 **s** är svag. I 18 **t** finns intet säkert spår av v. bst. 20 **n** är lätt skadad genom en flagring t. v. om hst. Bst i 32 **n** är ensidig. 33 **s** har förlorat övre delen. 41 **i** är grund men säker. 42 **r** påminner om 9 **r**. Avståndet mellan 43 **i** och 44 **s** talar för ett sk mellan runorna, ehuru någon punkt nu ej säkert kan konstateras. Bistavarna i 45 **t** äro osäkra och oregelbundet tillsatta. 46 **i** är otydlig; något under mitten finns en grund fördjupning, som möjligen är spår av en punkt. 59 **k** och 60 **k** äro ej stungna, ej heller 66 **i** och 67 **k**. Efter 64 **n** finns intet sk.

Bland äldre läsningar märkas följande. Christofersson och *Bautil*: 9 **u**, 15 **t**, 19 **a**, 40–47 **suasitn**, 68 **h**. — Säve: 19 **a**, 28 **e**, 40 oläst, 46 sk i form av en punkt. — Torin: 9 **u**, 19 **a**, 28 **e**; namnet på den döde har Torin med tvekan läst **firistan**.

Upprepningen av **stin þansi** är säkerligen icke avsiktlig utan beror på vårdslöshet. Det är ett ristningsfel av ovanligt slag. Någon rimlig grund för K. Torins antagande, att uttrycket »synes afse tvenne särskilda stenar», finns icke.

Om namnet *Ali (Alli)*, som förekommer även på Vg 75, se Sm 19 och U 203. Namnet *Karli* återfinnes på Ög 44 och 201, kanske har det också funnits på Sm 34. Enligt Lind är namnet »sällsynt ock tidigt ur bruk på Island», »mera gängse i Norge ock fortlevande medeltiden ut». Från Danmark finnas några exempel. Bland de relativt få svenska beläggen kan nämnas lagmannen *Karlli. af Ezwæri* (VgL IV: 14). R. 40–47 **firistin** motsvara sannolikt ack.-formen av *Frøstenn*. Om detta namn se Vg 67.

138. Vårkumla sn, kyrkogården.

Pl. 115.

Litteratur: B 977, L 1631. U. Christofersson 1687 i KB F l 7 a, bl. 24; J. Peringskiöld, Monumenta 9, bl. 60; P. Tham, Diverse Antiqvariska Anteckningar (i: Bautil, tillh. kapt. E. Malmberg, Ulriksdal); Th. Ljunggren, Brev $^{30}/_{11}$ 1792 t. P. Tham (ATA), Tydning (jämte ritning) i J. G. Liljegrens saml. av handskr. rör. runstenar 2 (ATA), i KB F m 26 a, s. 8; J. N. B. [von] Abrahamson, Mærkeligheder paa Runestene (i: Antiqvariske Annaler 2, 1815), s. 150 f.; J. G. Liljegren, Anteckningar rörande versar, skrefne med Runor (i: Det Skand. Litt. Selsk. Skrifter 17, 1820), s. 404, Runlära (1832), s. 85, 147 f.; Kyrkoinventarium 1829 (ATA); P. A. Säve, Berättelse 1863, s. 32 (ATA, tr. i ATS 3, 1873 s. 121); L. Kinberg i VFT 1: 2 (1869, nytr. 1938), s. 17; E. Brate o. S. Bugge, Runverser (i: ATS 10, 1887–91), nr 131; H. EggertzHegardt, Kyrkoinventarieförteckning 1920 (ATA); S. Ek, Studier till den svenska folkvisans historia (i: Göteborgs Högskolas årsskrift 1931), s. 12; A. Blomberg, Medeltida gravstenar i Falköpingstrakten (i: Falbygden 2,, 1933), s. 66; O. Sjögren, Sverige 4 (1933), s. 367; S. Gardell, Gravmonument från Sveriges medeltid 1 (1937, rev. 1945), nr 690; S. B. F. Jansson i Upplands runinskrifter 1: 2 (1943), s. 328.

Äldre avbildningar: U. Christofersson, bläckteckning 1687 jämte renritning för B 977 (i KB F l 7 a, bl. 24), träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 977); Ljunggren, bläckteckning 1796 (i Tham a. a.), bläckteckning (osign. och odat., i Liljegren, Saml. Msc:t Runir fol., nr 27, ATA), teckning (i Liljegrens saml. av handskr., se ovan); S. Welin, blyertsteckning (VFA); A. Blomberg, blyertsteckning 1928 (ATA), återgiven i a. a.

På Vårkumla kyrkogård, S om kyrkan, 2 m. Ö om vapenhuset, omedelbart Ö om den resta runstenen Vg 139 ligger en runristad gravsten, trefasad, tämligen hög.

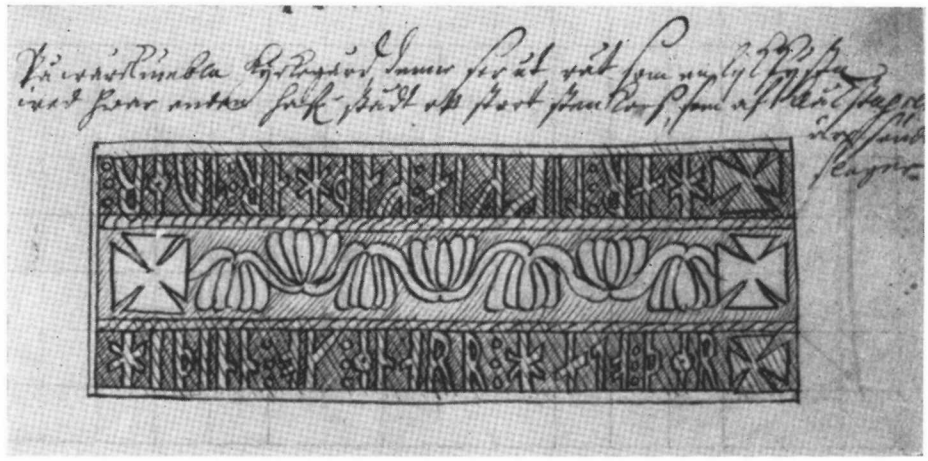

Fig. 232. Vg 138. Vårkumla sn, kyrkogården. Efter teckning av Christofersson.

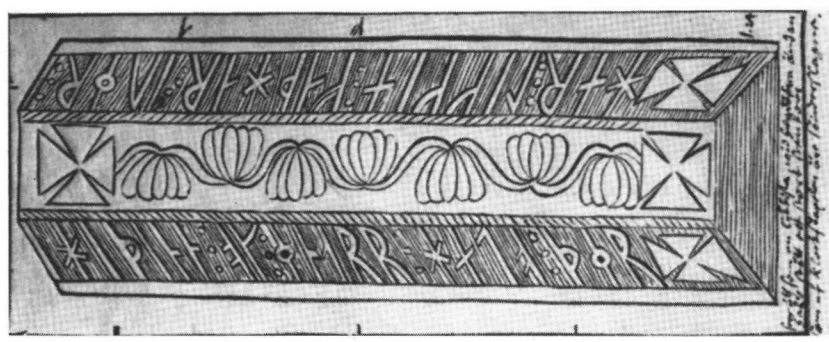

Fig. 233. Vg 138. Vårkumla sn, kyrkogården. Efter träsnitt i Peringskiölds Monumenta (B 977).

»På Wårkumbla kyrkegård» låg gravstenen också vid U. Christoferssons besök 1687. »Denne ser ut rät som en lykkysta, wed hwar enden hade stådt ett stort stenkors, som ... äre sönderslagne», säger tecknaren. Träsnittet i J. Peringskiölds *Monumenta* har påskriften: »På Wårkumbla kyrkegård» (B 977: »På kyrkogården i Kumbla S.»; L 1631: »Wårdkumla kyrkogård»). 1792 finner emellertid Th. Ljunggren stenen i »Kyrkomuren», inmurad »under sud-Östra hörnet af Choret i *Vårdkumla* kyrka», »til en del skjuld af muren». Nu var den alltså endast delvis synlig. Denna belägenhet hade stenen till år 1934, då den uttogs ur muren i samband med kyrkans restaurering och erhöll sin nuvarande placering.

Sandsten. Längd 1,90 m., bredd 0,61 m. Huggningen är utförd i vacker relief (2–3–5 cm. hög). Mittpartiet är prytt med en ranka av kvastpalmetter och på sidorna begränsat av repstavar. Runinskriften är anbragt på de båda skråsidorna. Vid mittpartiets båda ändar liksom vid inskriftens början och slut finnas reliefhuggna georgskors.

Inskrift:

✠ hær ⁝ liggia ⁝ faþhar ⁝ tuer ⁝

hiþinn ⁝ ok [⁝] enarr ⁝ hæto ⁝ þer ✠

Hær liggia fæðgar tver.
Heðinn ok Enarr heto þer.

»Här ligga far och son, de två.
Hedin och Enar, de hette så.»

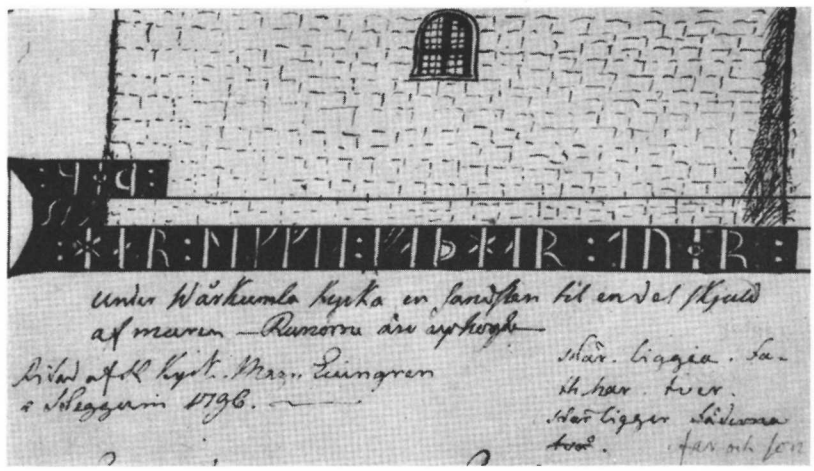

Fig. 234. Vg 138. Vårkumla sn, kyrkogården. Efter teckning av Ljunggren 1796.

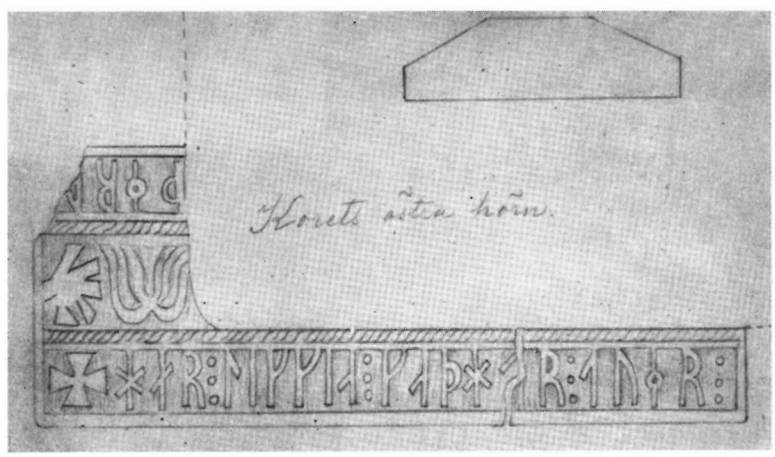

Fig. 235. Vg 138. Vårkumla sn, kyrkogården. Efter teckning av Blomberg.

Till läsningen: Hos Christofersson och i *Bautil* äro 6 och 7 **g** ostungna. — Ljunggren läser 6 **k**. För övrigt stämma tidigare läsningar med ovanstående.

»Indskriften inneholder to Verslinjer med Enderim, neppe med tilsigtet Allitteration», säger S. Bugge i *Runverser*. Förutom U 214, som av S. B. F. Jansson dateras till 1100-talets början, äro Vg 138 och Vg 144 de äldsta exemplen på svensk, slutrimmad vers. Alla tre inskrifterna visa dessutom — Bugges yttrande till trots — att känslan för det traditionella stavrimmet ännu icke släppt sitt grepp om dessa den tidigaste medeltidens poeter. Andra exempel på denna metriska övergångsform lämnas av Jansson under U 214 samt i *Ny illustrerad svensk litteraturhistoria* 1 (1956), s. 31 f.

Om namnet *Heðinn*, som även förekommer på Vg 120, se Sm 8. *Enarr*, fisl. *Einarr*, har använts över hela Norden, dock med största utbredning västerut. Enligt Lind hör det »till de mäst brukliga namnen både på Island ock i Norge allt ifrån äldsta tider». En halländsk runristare skriver sig (DR 355, 355 a) **æinar**. Vidare finns namnet på DR 353 (**ennar**) samt möjligen på Ög 130 (**anari** ack.).